

2.А.В. Железнов, Т.В.Кукоева, Н.Б. Железнова. Ячмень голозерный: происхождение, распространение и перспективы использования. Вавиловский журнал генетики и селекции, 2013, ТОМ 17, № 2 286-97с.

3.Meints B., Vallejos C., Hayes P. Multi-use naked barley: A new frontier. J. Cereal Sci. 2021;102:103370. DOI 10.1016/j.jcs.2021.103370

4.Грязнов А.А. Нудум 95 – высокобелковый сорт голозерного ячменя. АПК России. 2016;75(1):175-180.

5.Губанов, М. В. Продуктивность и качество зерна сортообразцов голозерного ячменя в северной лесостепи Тюменской области / М. В. Губанов // Вестник Красноярского ГАУ. – 2015. – № 1. – С. 145–148

6.Kuliev, H, Qo‘shiev., O‘.Jumanov., “Sho‘rlangan tuproq sharoitida o‘simliklarning seleksion qiymati”//O‘zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi asosiy kutibxonasi. Navro‘z nashriyoti 2020 yil. Monografiya. 170 b

7. Т.Кулиев., Х,Кўшиев., У,Жуманов.А.Кенжаев., А.Абдукаримов. Пўстсиз арпанинг шўрланган тупроқ шайтдаги биометрик кўрсаткичлари..Пахтачилик ва дончилик,Тошкент, № 4, 2021, 48-53

8.Кулиев Т.Х., Жўманов Ў.Т., Содикова Д. Дони қобиксиз арпанинг Ўзбекистон -30 нави. 2024. № 5 (17). BULLETIN OF THE AGRARIAN SCIENCE OF 7-13 б

XOTIN-QIZLARNING HUQUQLARI: IMKONIYAT VA HIMOYA

Zarina Umirova

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti

Annotatsiya Maqolada xotin-qizlarning huquqlari, ularning jamiyatdagi o‘rni va huquqiy himoyasi yoritiladi. Xalqaro va milliy qonunchilik doirasida xotin-qizlarning ta’lim olish, mehnat qilish, iqtisodiy va siyosiy faollik kabi imkoniyatlari tahlil qilinadi. Gender tengligi, xotin-qizlarga nisbatan kamsitish va zo‘ravonlikka qarshi qonuniy choralar ham o‘rganiladi. Xotin-qizlarning huquqiy savodxonligini oshirish ularning huquqlaridan to‘g‘ri foydalanishi va mavjud himoya mexanizmlaridan xabardor bo‘lishiga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Xotin-qizlar huquqlari, gender tengligi, huquqiy himoya, imkoniyatlar, ta’lim huquqi, mehnat huquqi, iqtisodiy mustaqillik, siyosiy faollik, zo‘ravonlikka qarshi himoya, huquqiy savodxonlik.

Kirish

Xotin-qizlarning huquqlari nafaqat ularning shaxsiy erkinligi va farovonligini ta'minlash, balki jamiyat rivoji uchun ham muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda butun dunyoda xotin-qizlarning ta'lim olish, mehnat qilish va siyosiy jarayonlarda faol ishtirok etish imkoniyatlari kengaymoqda. Shu bilan birga, gender tengligi va huquqiy himoya masalalari hamon dolzarb bo'lib qolmoqda.

O'zbekistonda xotin-qizlarning huquqlari Konstitutsiya va qonunlar bilan kafolatlangan. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 58-moddasida: “Xotin-qizlar va erkaklar teng huquqlidir”, deb belgilangan. Davlat tomonidan xotin-qizlarning ta'lim olishi, iqtisodiy faolligi va huquqiy himoyasini kuchaytirish maqsadida qator islohotlar amalga oshirilmoqda.

Xotin-qizlarning huquqiy himoyasi: xalqaro va milliy tajriba

Xotin-qizlarning huquqlari xalqaro maydonda ham muhim masala hisoblanadi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) tomonidan qabul qilingan „Ayollarga nisbatan kamsitishning barcha shakllariga barham berish to'g'risida”gi konvensiya ko'plab davlatlarda gender tengligini ta'minlashda asosiy hujjatlardan biri bo'lib xizmat qilmoqda.

O'zbekistonda xotin-qizlarning huquqiy himoyasini kuchaytirish uchun “Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida”gi qonun qabul qilingan. Shuningdek, Ayollar daftari orqali ehtiyojmand xotin-qizlarga yordam berilmoqda. Taqqoslash uchun, Skandinaviya mamlakatlarida gender tengligini ta'minlash bo'yicha maxsus sud tizimlari mavjud bo'lib, xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlik va kamsitish holatlari qat'iy nazorat qilinadi.

Ta'lim va iqtisodiy imkoniyatlar

Xotin-qizlarning ta'lim olishi ularning jamiyatda to'laqonli ishtirok etishiga sharoit yaratadi. O'zbekistonda so'nggi yillarda xotin-qizlarning oliy ta'lim olish imkoniyatlari kengaymoqda. Jumladan, magistraturaga shartnoma asosida kirgan xotin-qizlarning to'lovlari davlat tomonidan qoplab berilmoqda. Xalqaro tajribaga nazar tashlasak, Yevropa Ittifoqi davlatlarida ayollar uchun maxsus grant va stipendiyalar ajratiladi. Masalan, Germaniyada Frauenförderung dasturi ayollarning oliy ta'lim va ilmiy tadqiqotlarda ishtirokini qo'llab-quvvatlaydi. Iqtisodiy mustaqillikka erishish masalasida O'zbekistonda xotin-qizlar uchun imtiyozli kreditlar ajratilib, ularning tadbirkorlik bilan shug'ullanishi rag'batlantirilmoqda. Skandinaviya mamlakatlarida esa gender kvotalari asosida davlat va xususiy sektorda ayollarning bandligi ta'minlanadi.

Siyosiy faollik va gender tengligi Xotin-qizlarning siyosiy faolligini oshirish davlat boshqaruvida ularning ishtirokini ta'minlashga xizmat qiladi. O'zbekistonda gender tengligini mustahkamlash uchun ayollarning davlat boshqaruvidagi ulushi ortib bormoqda. Parlamentda ayollar ulushi 30% dan oshgan. Norvegiya, Shvetsiya va Finlyandiya kabi mamlakatlarda esa gender

kvotalari joriy etilgan bo‘lib, har bir siyosiy partiya o‘z nomzodlarining kamida 40% ini ayollar orasidan ko‘rsatishi shart.

Zo‘ravonlikka qarshi himoya va huquqiy savodxonlik

Gender tengligini ta‘minlash va xotin-qizlarga nisbatan zo‘ravonlikning oldini olish bo‘yicha O‘zbekistonda muhim ishlar amalga oshirilmoqda. “Xotin-qizlarni zo‘ravonlikdan himoya qilish markazlari” tashkil etilib, jabrlanuvchilarga huquqiy va psixologik yordam ko‘rsatmoqda.

AQSh va Kanada tajribasida esa oilaviy zo‘ravonlik qurbonlari uchun maxsus huquqiy yordam markazlari faoliyat yuritadi. Bunday markazlar ayollarga nafaqat huquqiy, balki ijtimoiy va iqtisodiy yordam ham ko‘rsatadi.

Xulosa: Xotin-qizlarning huquqlarini himoya qilish va ularga teng imkoniyatlar yaratish jamiyat taraqqiyotining muhim shartidir. O‘zbekistonda bu borada muhim islohotlar olib borilayotgan bo‘lsa-da, xalqaro tajribadan o‘rganish orqali yanada samarali mexanizmlarni joriy etish mumkin. Gender tengligini mustahkamlash, ta‘lim va iqtisodiy mustaqillikni oshirish hamda zo‘ravonlikka qarshi kurashish bo‘yicha ishlash davom etishi zarur.

Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyevning quyidagi so‘zlari bu borada juda ibratlidir:

“Men bu hayotiy fikrni takrorlashdan charchamayman: bitta qizni o‘qitsak, butun oilani o‘qitgan bo‘lamiz. Oila bilimli, ma‘rifatli bo‘lsa, butun jamiyat bilimli va ma‘rifatli bo‘ladi.”

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qonun hujjatlari:

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.

“Xotin-qizlarni tazyiq va zo‘ravonlikdan himoya qilish to‘g‘risida”gi qonun.

BMTning “Ayollarga nisbatan kamsitishning barcha shakllariga barham berish to‘g‘risida”gi konvensiyasi.

2. Prezident nutqlari va farmonlari:

Shavkat Mirziyoyevning gender tengligi va ayollar huquqlari bo‘yicha nutqlari.

“O‘zbekiston Respublikasida gender tengligini ta‘minlash bo‘yicha davlat siyosati to‘g‘risida”gi farmon.

3. Ilmiy va statistik ma‘lumotlar:

O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligining ayollar huquqlari va gender tengligi bo‘yicha statistik hisobotlari.

Yevropa Ittifoqi va Skandinaviya mamlakatlarining gender tengligi bo‘yicha siyosati (maqolalar va hisobotlar).